

Trật tự thế giới hai cực I-an-ta

2. Nguyên nhân và tác động của sự sụp đổ

a) Nguyên nhân

- Đối đầu kéo dài làm hai cực suy giảm kinh tế.
- Từ thập niên 70 xuất hiện hòa hoãn Đông – Tây.
- Sự trỗi dậy của phong trào giải phóng dân tộc → nhiều nước độc lập ra đời.
- Cán cân kinh tế thay đổi: Nhật Bản, Tây Âu vươn lên; Liên Xô suy yếu.
- Khủng hoảng và sai lầm cải tổ khiến Liên Xô tan rã.

b) Tác động

- Mở ra thời kỳ quan hệ quốc tế mới, đa dạng hơn.
- Mỹ tạm thời chiếm ưu thế nhưng các trung tâm khác (Nhật, Tây Âu...) mạnh lên.
- Trật tự thế giới mới hình thành thay cho hai cực I-an-ta.

1. Hình thành và tồn tại

a) Sự hình thành

- Bối cảnh: Hội nghị I-an-ta (2/1945), CTQG II sắp kết thúc, phe Đồng minh thắng lớn.
- Quyết định chính:
 - Tiêu diệt phát xít Đức – Nhật, phân chia phạm vi đóng quân và ảnh hưởng.
 - Châu Âu: LX chiếm Đ.Đức, Đ.Âu; Mỹ-Anh-Pháp chiếm T.Đức, T.Âu; Áo, Phần Lan trung lập.
 - Châu Á: LX chống Nhật; Mông Cổ độc lập; LX lấy lại quyền lợi từ Nga-Nhật 1904-05.
 - Nhật do Mỹ chiếm; Triều Tiên chia 2 miền vĩ tuyến 38.
 - Trung Quốc thống nhất, dân chủ, nhận lại Mãn Châu – Đài Loan – Bành Hồ.
 - Đông Nam Á, Nam Á, Tây Á vẫn thuộc ảnh hưởng phương Tây.
- Hình thành Trật tự thế giới hai cực I-an-ta do Mỹ và Liên Xô đứng đầu.

b) Quá trình tồn tại (1945–1991)

- 1945 – đầu 70s:
 - Hai cực Mỹ – Liên Xô đối đầu, Chiến tranh lạnh bùng nổ.
 - Thành lập NATO (1949) và Vác-sa-va (1955).
- Thế giới bị chi phối mạnh bởi hai cực.
- Đầu 70s – 1991:
 - Xu hướng hòa hoãn: Mỹ – Liên Xô ký các hiệp định hạn chế vũ khí (1972).
 - Cuối 80s: tăng hợp tác → 1989 tuyên bố chấm dứt Chiến tranh lạnh.
- 1991: Liên Xô tan rã → Trật tự hai cực sụp đổ.